

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MUSIQA TA'LIMINING AHAMIYATI VA MUOMMOLARI

Muallif: Doniyarova Zebo Oltmishboyevna ¹

Affilyatsiya: Samarqand viloyati, Bulung'ur tuman MMTBga qarashli 10-umumta'lim maktabi musiqa fani oliy toifa (bosh) o'qituvchisi ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14406402>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Maktabgacha va Maktabta'lim tashkilotlarida musiqa dars mashg'ulotlarining nechog'li ahamiyatga ega ekanligi va samarali tashkil etishda qo'llanishi mumkin bo'lgan bir nechta didaktik usullar, cholg'u ijrochilik an'analaridagi muommolarni yechish haqida so'z boradi. Ta'lim sohasida faoliyat yuritayotgan barcha mutaxassislariga maqolada keltirib o'tilgan usullar bilan yaqindan tanishib chiqishlarini tavsiya qilamiz.

Kalit so'zlar: Metodika, pedagogika, psixologiya, maktabgacha ta'lim, didaktika, musiqa, metod, kompetensiya, kommunikativlik, cholg'u asboblari, ong, tasavvur, mashg'ulot, individual.

Yoritilayotgan mavzuning dolzarbligini anglab yetish uchun musiqa-kuchli assotsiativ omil ekanligi anglash, kelajagimiz egalari bo'lgan ta'lim oluvchilar taqdiriga befarq bo'lmasligimiz lozimligi. Darsmashg'ulot jarayonlarini to'g'ri va samarali tashkil etish, bizga yuklatilgan vazifani vijdonan bajarish ta'lim oluvchilarga cholg'u ijrochiligi ko'nikmalarini o'rgatish yuksak vazifamiz ekanligini haqidamaqolada bayon etilgan. Bundan tashqari darsda qo'llanilishi mumkin bo'lgan metodlar xususida so'z yuritamiz. Maqolani o'qib chiqing xulosa o'zingizdan.

Musiqa san'ati bugungi kunda ijtimoiy taraqqiyotning barcha bosqichlarida ma'naviy vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Jumladan televideniya, kino, iqtisodiyod, marketing sohasida oddiy reklama roligini musiqasiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Musiqa insonni yuksak did bilan qurollantiradi va ma'naviy dunyoqarashini shakllantiradi. Bunda musiqa fanini o'rni beqiyosdir. Har qanday san'atkor ham maktabda musiqa darslarini olib borolmaydi.

Zamonaviy musiqa o'qituvchisi pedagogika, psixologiya, bolalar fizalogiyasi, musiqa nazariyasini chuqur bilmog'i va kamida 3 ta o'zbek xalq cholg'usini ijro eta olishi joizdir. Bu bugungi yangi O'zbekiston musiqa o'qituvchisining eng muhim vazifasidir. Buning uchun davlatimiz tomonidan barcha sharoitlar yaratilmoqda barcha maktablar 7 turdagi o'zbek xalq cholg'ulari bilan taminlandi endi dangasa ustozlar uchun baxona bo'ladigan cholg'u yo'q degan so'zlar ish bermaydi. O'qituvchida dangasalikni qo'yib o'z ustida ishlab yosh avlodlarga musiqaning sehirliligi kuchi orqali cholg'uchilik ko'nikmalarini shakllantirish yo'li qoldi. Bu yo'lda eng avallo o'z metodikasini yaratib interfaol usullar ("Kllaster", "Avtofoks", "Kayfiyat", "Ovozidan top",

"Marhamat davom ettiring", "Orkesr" didaktik o`yinlar) orqali darsni samarali olib borish kerak.

Musiqa fanining yana bir ahamiyatli tomoniamaliy fan bo`lganligi bilan fanlar integratsiyasida juda ko`p nazariy bilimlarni o`rgatadi misol bir vaqtning o`zida qo`shiq matnini yozish, yod olish, ijro etish intanatsiyasi, ijodkorlarini o`rganish, cholg`u ijrochiligida tovush tebranishi, ikki jism ishqalanishi deysizmu jismoniy tarbiya musiqaga xos xarakterlar va boshqa misollarni keltirish mumkin.

Eng muhim jihati "Musiqa asbobini ijro etganda har ikki qo`lning bir vaqtda ishlashi bola miyasining har ikki qismining rivojlanishi va ishlashini kuchaytiradi". Shuni inobatga olgan holda yoshligidan cholg`uga mehr qo`ygan holda shug`ullantirish lozim bunda musiqa ustozlarining o`rni katta va bu burchlarini to`g`ri tashkil qilmog`i lozim.

Cholg`u ijrochilik an`analaridagi muammolardan biri biz uni kechiktirayotganimizda, o`rgatishni maktabgacha yoshdan boshlab amalga oshirmog`imiz lozim. Bola cholg`u asbobini ushlay olmaydi, kattalik qiladi degan savolga javob musiqa asbobini tutib emas, ongi, tasavvuri orqali ijro etishi mumkin. Bunda musiqa o`qituvchisi cholg`uni ijro etib ijro texnikasini tushuntirib ko`rsatadi va bolalarga bir muddat ko`zlarini yumib ushbu kuyni o`zlarichalyotganini tasavvur etishlarini so`raydi. Tajriba faoliyatimda o`quvchilarga cholg`u ijrochiligi murakkabdek ko`ringanligi va bu sinovni o`tkazganimdan so`ng ularning ijrochilikka ishtiyoqi oshganligini kuzatdim.

Ikkinchi usul maktabgacha va boshlangich sinflarda ko`p qo`llaniladigan ritmik harakatlarni ko`proq qo`llash, qo`llaganda ham bironta cholg`u asbobini ijro texnikasini aks ettiruvchi harakatva kuy ritmini qo`llash yaxshi samara beradi. Bu usullarni jamaoviy bajarish o`quvchilarda yanada qiziqarli bo`ladi. Harakatlarni to`g`ri bajarmaganlar bilan individual shug`ullanib butun bir sinf yoki guruhni cholg`uchilik an`analaridagi muammolar yechimini topasiz.

Bu usullarni maktabgacha ta`lim va boshlang`ich sinflarning har bir dars mashulot jarayonida 2-3 daqiqa qo`llash "men bu cholg`uni ijro eta olmayman" degan tasavvurni yo`qotadi va dars samaradorligini oshiradi. Yuqori sinflarda bu usulni cholg`u asbobi bilan amalga oshiramiz. Mana shu tartibda musiqa o`qituvchisiga qo`yilgan "Umumta`lim maktab bitiruvchisi kamida 1 ta o`zbek xalq cholg`usini bilmog`i lozim" talabini bajaramiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Beshimova, N. R. (2020). Pedagogik hamkorlik va o`zaro tajriba almashish: nazariy va amaliy jihatlar. Tashkent: Fan.

Xushvaqtov, A. T. (2021). Maktabgacha ta'limda innovatsion yondoshuvlar. Toshkent: O'zbekiston.

Mamadaliyeva, Sh. A. (2022). Pedagogika va ta'lim: O'quv metodikasi. Tashkent: O'zbekiston.

Karimov, D. S. (2023). Bolalar ta'limidagi o`zaro hamkorlikning rolini tahlil qilish. Tashkent: Ta'lim.